

Joan Didion Merkintöjä Johnille

Suomentanut Kirsi Luoma

LIKE

Kirjallisuuden vientikeskus FILI on tukenut kirjan suomennostyötä.

Englanninkielinen alkuteos *Notes to John*

Copyright © 2025 by the Didion Dunne Literary Trust

Suomenkielinen laitos © Like Kustannus / Kustannusosakeyhtiö Otava 2025

Tekstin- ja tiedonlouhinta kielletty.

ISBN 978-951-1-52413-7

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2025

Pian Joan Didionin kuoleman jälkeen vuonna 2021 pienestä kansiossa hänen työpöytänsä lähettyviltä löytyi noin sadanviidenkymmenen numeroimattoman liuskan laajuinen tekstikokoelma. Samassa kansiossa oli monenlaista muutakin (ovenvartijan merkin­nät Didionin aviomiehen John Gregory Dunnen kuolinyöltä vuonna 2003; kopio puheesta, jonka Didion piti tyttärensä Quintanan häissä; tietoja Pariisiin Hotel Bristoliin tehdyistä varauksista; joulujuhlien vieraslista; tietokoneen salasanoja). Löytyneet tekstit ajoittuvat pää­osin vuoteen 2000, ja Didion kuvaa niissä terapiakäyntejään. Ku­vaukset on osoitettu Johnille. John on käsikirjoituksen ”sinä”.

Tämä sadanviidenkymmenen liuskan kokonaisuus on ilmeisesti säilynyt yhtenä ainoana kappaleena, jota säilytetään nykyisin New York Public Libraryssa osana Didionin ja Dunnen arkistoa. Arkiston luovuttivat kirjastolle Didionin perilliset, hänen edesmenneen vel­jensä lapset, ja se on kaikille avoin.

Didion alkoi käydä psykiatri Roger MacKinnonin vastaanotolla 15. päivänä marraskuuta vuonna 1999. Kuudennen käynnin jälkeen hän alkoi kirjoittaa selostuksiaan Johnille. Ne sisältävät hänen aja­tuksiaan ja pohdintojaan terapiasta, johon osallistui välillisesti myös muita merkittäviä psykiatreja. Muistiinpanot päättyvät runsas vuosi terapian alkamisen jälkeen. Mukana on kuvaus 7. kesäkuuta vuonna 2000 pidetystä istunnosta, jolla John oli mukana. Näyttääkin siltä,

ettei tekstien tarkoitus ollut pelkästään saattaa häntä ajan tasalle. Johnille ei olisi tarvinnut kertoa, mistä sinä päivänä keskusteltiin. Hän oli itse paikalla.

Tekstit käsittelevät osin samoja aiheita kuin Didionin viimeinen kirja *Iltojen sinessä*, jossa hän pohdiskeli tyttärensä elämää. Didion oli alkanut käydä MacKinnonin vastaanotolla, koska Quintana oli sanonut omalle psykiatrilleen, että hänen äitinsä oli masentunut ja kaipasi keskusteluapua. Quintanan terapia ei ollut edennyt toivotusti, ja psykiatrin mukaan hänen ongelmansa liittyivät olennaisesti äitisuhteeseen. Quintanan psykiatri ja MacKinnon ryhtyivät yhteistyöhön. Terapian kuluessa MacKinnon johdatteli Didionin pohtimaan omaa suhdettaan vanhempiinsa, ikääntymistä, ihmispelkoa, työn-teen tärkeyttä.

Didionin tietokoneella on maaliskuussa 2001 kirjoitettu kirje, jossa hän kertoo Kaliforniassa asuvalle vanhalle ystävälleen ”ran-koista viime vuosista” Quintanan kanssa. ”Minäkin olen käynyt psykiatrilla”, hän kirjoittaa ja toteaa terapian olleen ”ainutlaatuinen kokemus, jonka ansiosta olen varmaankin nykyään paljon avoimempi kuin olen koskaan ollut”.

Merkintöjä Johnille

29. joulukuuta 1999

Viitaten Zoloftin lopettamiseen sanoin, että lääkkeen ottamisen jälkeen pasmani tuntuivat menevän sekaisin noin tunniksi, vähän kuin olisi juonut tropiikissa Planter's punchin ennen lounasaikaa. Kerroin miettineeni, mistä siinä mahtoi olla kysymys, koska järkeni sanoi, ettei niin voinut olla. Lääketietokannan mukaan edes tuplasti sen suuruisen annoksen ei pitäisi vaikuttaa millään tavoin moneen tuntiin ja maksimivaikutus saavutetaan säännöllisesti annosteltuna vasta 3–5 vuorokauden kuluttua. Tajusin, että minulla on hyvin tarkkarajainen käsitys fyysisestä hyvinvoinnistani, kammoan kontrollin menettämistä ja tietty aktiivisuuden ja ahdistuksen taso on osa persoonaani.

Sitten sanoin pohtineeni ahdistusta, jota olin ilmaissut viime käynnilläni. Sanoin, että vaikka olin yhdistänyt sen työhön (Los Angelesin -tapaamiseen jne.), sinun kanssasi juteltuani tajusin, että se liittyikin Quintanaan.

”Sehän on selvää”, tohtori MacKinnon sanoi. Sitten puhuimme siitä, mikä minua ahdistaa Quintanan tilanteessa. Pohjimmiltani pelkään hänen masentuvan niin pahoin, että se uhkaa hänen henkeään. Että väistämätön tapahtuu, puhelin soi keskellä yötä. Kuulostelen hänen tunnetilaansa jokaisen puhelun aikana. Sanoin, että yhtäältä se tuntuu perustellulta ja toisaalta epäreilulta häntä kohtaan, koska hän varmasti aistii meidän ahdistuksemme siinä missä me hänen. ”Luulenpa, että hän aistii erityisen herkästi juuri sinun ahdistuksesi”, terapeutti sanoi. Vastasin, että siltä todella vaikuttaa. Hän on sanonut niin paitsi meille myös tohtori Kassille. Ja juuri minun hän halusi juttelevan psykiatrille, ei sinun. Terapeutti sanoi, että oletettavasti Quintana aistii meidän kummankin

ahdistuksen, mutta jokin juuri Quintanan ja minun suhteessa saa hänet kokemaan minun ahdistukseni voimakkaammin, ikään kuin kiinnittymään siihen. ”Tietyllä tavoin neuroottiset henkilöt kiinnittyvät toisiinsa tavalla, joka ei ole tyypillinen muille. Teidän kahden välillä vallitsee selvästi hyvin voimakas molemminpuolinen riippuvuussuhde.”

Terapeutti halusi tietää, minkä ikäisenä Quintana oli tullut meille, ja kyseli tarkemmin adoptiosta¹. Juttelimme siitä jonkin aikaa, ja kerroin aina pelänneeni, että menettäisimme hänet. Valaiden tähyilyä. Hypoteettinen kalkkarokäärme Franklin Avenuen pihan muratissa. Terapeutti sanoi, että kaikki adoptiolapset pelkäävät sisimmässään, että heidät hylätään uudelleen, ja kaikki adoptiovanhemmat pelkäävät sisimmässään, että lapsi otetaan heiltä pois. Ellei näitä pelkoja käsitellä ajallaan, ne korvautuvat jollain muulla. Hallitsemattoman vaaran sijaan takerrutaan vaaroihin, joita on mahdollista hallita, kuten käärmeeseen kotipihalla. ”Sinä et selvästikään käsitellyt tätä pelkoa ajallaan. Työnsit sen pois mielestäsi. Se on sinun toimintamallisi. Jatkat eteenpäin, yrität selviytyä parhaasi mukaan, hallitset tilannetta keskittymällä työhösi ja kyvykkyyteesi. Mutta pelko on yhä tallella, ja kun viime kesänä selvisi, että tytärtäsi uhkasi vaara, jota et kyennyt hallitsemaan, pelko murtautui esiin defenssiesi alta.”

Olin kenties ollut ylihuolehtiva, minä sanoin, mutten ikinä uskonut, että Quintana voisi ajatella minusta niin. Hän itse asiassa sanoi kerran minun olleen äitinä ”vähän etäinen”. Terapeutti: ”Etkö sitten usko, että hän näki etäisyytesi defenssinä? Vaikka käyttää

¹ Quintana adoptoitiin vuonna 1966 pian syntymänsä jälkeen.

etäisyyttä defenssinä itse? Etkö juuri sanonut niin? Hän ei muistele menneitä?”

Tässä kohtaa puhuimme Quintanasta ja Stephenistä, Quintanasta ja Dominiquesta². Terapeutti pyysi lupaa puhua joistain käyntieni aikana esiin nousevista seikoista tohtori Kassille – se kun voisi hänen mukaansa edistää Quintanan terapiaa. Kannustin häntä puhumaan kaikesta, mikä voisi olla avuksi.

Terapeutti palasi kysymykseen siitä, miksi minun ahdistukseni on Quintanan kannalta ongelmallisempaa kuin sinun: ”Jostain syystä uskot, ettet ansaitse mitään hyvää, ja tämä usko on elänyt sinussa jo kauan ennen Quintanan syntymää. Ajattelit varmasti olevasi hyvin onnekas, kun sait Quintanan, ja samalla sinusta tuntui, ettet ansainnut häntä, että tavallaan olisi ollut oikein, jos olisit menettänyt hänet. Se on epänormaali ajattelutapa, ja juuri siksi ahdistuksesi – joka on sinänsä aivan luonnollista tässä tilanteessa – on niin paljon voimakkaampaa kuin vaikkapa aviomiehelläsi. Se saa liioitellut mittasuhteet. Se palautuu johonkin muuhun. Syystä tai toisesta opit jo lapsena odottamaan pahinta. Et odota, että tapahtuisi mitään hyvää. Jostain syystä kävi niin, että kieltäminen jäi puuttumaan kokonaan keinovalikoimastasi.”

2 Stephen Dunne, Johnin nuorin veli, teki itsemurhan 43-vuotiaana vuonna 1980. Dominique Dunne, Johnin veljentytär, joutui poikaystävänsä surmaamaksi Los Angelesissa vuonna 1982. Hän oli kuollessaan 22-vuotias. Dominique ja Quintana olivat olleet läheisiä.

5. tammikuuta 2000

Tohtori MacKinnon sanoi, ettei ollut tiennyt minun tuntevan Hilary Califanoa, ja toivoi, ettei minusta ollut tuntunut ikävältä törmätä siellä häneen. Ei ollut, minä vastasin, mutta se sai kylläkin pohtimaan, mitä tekemistä kahdella aikuisella naisella oli siellä – kahdella naisella, jotka elävät maailmassa ja joiden puolustusjärjestelmät ovat kutakuinkin kunnossa, niin hyvässä kuin pahassakin.

”Enemmän aikaa”, terapeutti sanoi. ”Mutta toisinaan elämässä sattuu asioita, joita jyvimmäkään puolustusjärjestelmät eivät kestä.”

Sanoin, että tämä toi mieleeni kiinnostavan seikan, josta hän oli puhunut viime viikolla: että olin jo varhain torjunut pelkoani Quintanan menettämisestä keskittymällä työhöni ja kyvykkyyteeni. Sanoin tajunneeni, että työhön ja rahaan liittyvät huoleni – jotka olivat korostuneet voimakkaasti kesän kääntyessä syksyyn – olivat jossain määrin – (lauseeni katkesi kesken)

”Oire jostakin”, hän sanoi. ”Aivan ehdottomasti.”

”Muttei pelkästään oire”, minä sanoin. ”Osa huolestani perustui todellisiin asioihin.”

”Totta kai. Maailma muuttuu. Eri aikoina on kysyntää erilaisille arvoille.”

”Täsmälleen. Mutta maailma on muuttunut aina ja minä olen pysynyt mukana. Mutta viime kesänä, ehkä ensimmäistä kertaa

elämässäni, minusta alkoi tuntua, etten enää pysykään. Ajattelin, että se johtui iästäni. Ja osittain varmasti johtuikin. Mutta tämä ahdistus paisui aivan liiallisiin mittoihin. Jos ajatellaan rahapuolta, meillä on uusi elokuva työn alla ja muitakin mahdollisuuksia näköpiirissä. Ja mitä omiin töihini tulee, ainoa todellinen ongelma on ajanpuute. Mutta olin aivan kauhuissani.”

”Se johtui masennuksestasi.”

”Joka puolestaan johtui Quintanan viimekesäisestä tilanteesta.”

”Täsmälleen.”

Sanoin, että siinä suhteessa viikonloppumme oli ollut huolestuttava. Ensin kaikki oli näyttänyt hyvältä, Quintanalla oli hyvä ystävä käymässä kaupungissa, ja tämä ystävä ymmärsi hänen tilanteensa. Me jopa vitsailimme, kun jouduin silmäinfektion takia päivystykseen, että näköjään vietämme kaikki suuret juhlapyhät päivystyksessä, mutta tällä kertaa hoidettavana ei ollutkaan hän. Sitten sunnuntaina noin kello 12.30 saimme puhelun. Kerroin terapeutille käynnistämme Quintanan asunnolla. ”Mitä hän sanoi tapahtuneen?” terapeutti kysyi. Minä kerroin. Terapeutti kysyi, oliko Quintana kääntynyt poliisin puoleen. Vastasin kieltävästi. Sinä olit kysynyt, missä lähin poliisiasema on, eikä Quintana ollut tiennyt. Sanoin, ettemme viitsineet kysellä häneltä kovin paljon, koska hän tuntui olevan niin huterassa kunnossa ja olisi voinut tulkita sen kuulusteluksi.

”Ette halunneet vaikuttaa siltä kuin syyttäisitte häntä”, terapeutti sanoi.

”Aivan niin”, vastasin. Emme olleet varmoja mutta arvelimme hänen juoneen. Huomasimmeko alkoholin hajua, terapeutti kysyi. Emme kai, minä vastasin, mutta ikkunat olivat auki. Oli vaikea tietää, Quintana toisteli samoja asioita, mutta puhe ei sammaltanut.

”Onko mielessäsi jokin vaihtoehtoinen tapahtumakulku”, terapeutti kysyi. Vastasin, että jos minun täytyisi kehittää jokin vaihtoehtoinen tapahtumakulku – ja teinkin niin ymmärtääkseni tilanteen ristiriitaisuudet – se olisi sellainen, että Quintana oli poistunut ystäviensä seurasta aikaisin mennäkseen baariin ja tavannut jonkun, joka löi häntä joko baarissa tai kadulla tai hänen asunnossaan. ”Missä verijäljet olivat?” terapeutti kysyi. Vastasin, että ne olivat lattialla Quintanan sängyn jalkopään ja kylpyhuoneen välillä. ”Ei siis asunnon etuosassa”, terapeutti sanoi. Ymmärsin, mitä hän tarkoitti.

Sitten sanoin, että meitä kumpaakin vaivaa AA:ssa – ei AA:ssa ideana vaan AA:ssa ankarimmillaan – että tämäntapainen teatraalinen epäonnistuminen on siihen ikään kuin sisään rakennettu. Kaikki tai ei mitään – se on lähtöoletus. Jos mieli tekee viinaa ja houkutukselle antaa periksi, tuloksena ei ole vain krapula ja morkkis kuten normaalielämässä, vaan kohta maataan jo katuojassa tai ollaan baarissa iskemässä jotain tyyppiä, jolta saadaan turpaan.

”Oletat siis, että ongelma on alkoholi”, terapeutti sanoi.

En, vastasin. En ajattele, että ongelma olisi alkoholi. Sitä juuri yritän sanoa.

Kerroin, että sinä ja minä olimme puhuneet tästä asiasta ja aioimme puhua siitä Quintanalle. Mutta tielle oli tullut monenlaisia esteitä. Quintanalla oli ollut kiireitä, tai hän ei halunnut lähteä ulos kahtena iltana peräkkäin, joten emme voineet tavata ennen viikonloppua, enkä hämmästyisi, jos eteen ilmaantuisi vielä uusiakin esteitä. Puhelimessa hän oli vaikuttanut ihan hyvältä ja suorastaan pursusi energiaa – juuri tänään olin saanut häneltä terveydenhoitolaskun, jonka hyvitämme, ja papereihin oli merkitty korostuskynällä olennaiset tiedot ja kaikki oli valmiina arkistoitavaksi. Niinpä olin nyt kahden vaiheilla. Kannattaisiko asiaa enää nostaa esiin niin monen päivän jälkeen, vai voisiko se olla pikemminkin vahingoksi?

”Teidän täytyy vain koettaa tunnustella tilannetta. Viime kädessä kysymys on siitä, mitä hän odottaa teiltä. Joskus aikuiset lapset – ja tämä taitaa olla sellainen tapaus – osaavat asettaa vanhempansa likimain mahdottomiin tilanteisiin. Jos heidän tekemisiinsä puuttuu, heidän alitajuntansa sanoo, etteivät vanhemmat ikinä luota heihin, miksi edes vaivautua, voin yhtä hyvin tehdä mitä lystään ja valehdella siitä. Jos heidän tekemisiinsä ei puutu, sama alitajunta sanoo sen todistavan, etteivät vanhemmat rakasta heitä, eivät piittaa heistä. Asenne on kuin pikkulapsella. Leikin kadulla, etkä sinä edes välitä, vaikka jäisin auton alle, he sanovat, mutta jos juokset kadulle heidän peräänsä, he sanovat, ettet anna heidän kasvaa isoiksi. Herää kysymys, miten Quintana ajattelee sinun ja isänsä ilmaisevan rakkauttaan häntä kohtaan – kaipaako hän teiltä ylihuolehtivaa asennetta? Onko hänelle tärkeää, että syyttelette ja moititte häntä? Onko se hänen ainoa käsityksensä siitä, mitä on olla rakastettu? Lapset ajattelevat usein niin, mutta normaalissa kehityksessä se vaihe menee ohi.”

”Quintanalla on tapana hakea sinulta tiettyä reaktiota, ja sinä reagoit juuri niin. Tämä on kaava, jonka tohtori Kass haluaa rikkoa, ja muun muassa siksi hän ohjasi sinut minun luokseni.”

”Niinpä voisit yrittää puhua Quintanalle ikään kuin mutkan kautta. Voisit kysyä, miten hän ajattelee teidän ilmaisevan hänelle rakkauttanne. Jos hän nimittäin ajattelee, että ilmaisette rakkauttanne nalkuttamalla, syyttelemällä tai suojelemalla, teidän olisi syytä jutella siitä ja hänen olisi syytä puhua siitä tohtori Kassille. Meidän nähdäksemme asia on juuri näin, ja se kaava meidän on rikottava.”

Kysyin, miten lapset yleensä hoitavat tämän asian. ”He aikuistuvat.” Missä vaiheessa, minä kysyin. Miten? ”Vastaus on luottamus. He alkavat luottaa siihen, että heidän vanhempansa luottavat heihin.”

12. tammikuuta 2000

Palasin siihen, mitä tohtori MacKinnon oli sanonut viime käynnin lopuksi äitien ja tyttärien välisestä luottamuksesta tai luottamuksen puutteesta – siis siitä, että voidakseen irtautua äidistä ja kasvaa aikuiseksi tyttären täytyy tuntea, että häneen luotetaan. Olin sivuuttanut sen, se ei tuntunut koskevan minua.

Sanoin, että siitä huolimatta se oli jäänyt pyörimään päähäni ja myöhemmin samana iltana tai seuraavana päivänä mieleeni oli palannut muistiinpano, jonka olin tehnyt, kun tein muistiinpanoja viime romaaniani varten. Isäni oli kuollut vähän aikaisemmin – romaanin yhtenä yllykkeenä oli juuri isäni kuolema – mutta tämä muistiinpano ei liittynyt isääni vaan äitiini. Olin kaivanut sen esiin, ja se oli kiinnostava, sillä se tuntui kertovan jonkinlaisesta epäluottamuksesta tai väärinkäsityksestä äitini ja minun välillä.

Näytin muistiinpanon terapeutille. Kas vain, hän sanoi. Siinäpä se. Hämmästyttävä oivallus.

Hämmästyttävä tai ei, minä vastasin, ei se juurikaan edistä asioita. Pikemminkin päinvastoin, sillä äitini on nyt 89-vuotias. Jos ottaisimme asian puheeksi, se ei ratkaisisi mitään.

Mutta eihän tässä ole niinkään kyse sinusta ja äidistäsi, vai kuinka? Nyt ratkotaan sinun ja tyttäresi välejä, eikö niin? Koska me kaikki kannamme mielessämme pieniä palasia äidistämme ja isästämme, eikö ole mahdollista, että olet joiltain osin toistanut tätä käyttäytymismallia oman tyttäresi suhteen?

Kerroin, että olin itse asiassa maininnut tästä asiasta Quintanalle päivällisellä aivan hiljattain. Se oli kiinnostanut häntä, mutta sitten keskustelu oli ajautunut henkilökohtaiselta tasolta 1950-luvun poliittisiin asenteisiin.

Se oli joka tapauksessa hyvä alku, terapeutti sanoi. Voit avata keskustelun uudelleen joskus toiste. Mitä enemmän sinä ja Quintana puhutte toisillenne, sitä lähemmäs tätä aihetta pääsette.

Sanoin, ettemme juuri nyt tiedä ollenkaan, miten hänellä menee. Lopetettuaan juomisen hän oli vaikuttanut jonkin aikaa hyvin avoimelta, mutta nyt hän tuntuu taas sulkeutuneelta, vastahakoiselta. Kerran hän oli esimerkiksi pyytänyt minua mukaansa AA-kokoukseen ja minä olin mennyt. Menimme kirkkoon ja sitten kokoukseen ja sitten sinun kanssasi lounaalle, ja päivä oli oikein hyvä ja avoin. Sitten tulivat juhlapyhät ja Quintanalla oli kiireitä, ja kun kysyin häneltä hiljattain, voisinko taas tulla mukaan kokoukseen, hän ei innostunut. Hän sanoi, ettei oikeastaan ollut hyvä ajatus tuoda sinne ulkopuolisia. En suoraan sanoen edes tiedä, käykö hän itse kokouksissa.

Haluatko kuulla, miten saat hänet käymään? terapeutti kysyi. Mene itse Al-Anonin kokoukseen. Käy siellä useammin kuin kerran. Sinun täytyy löytää ryhmä, jossa käy samalla älyllisellä ja sosioekonomisella tasolla olevia ihmisiä, mutta Manhattanilla se ei ole kovin vaikeaa. Jos Quintana tietää, että sinä käyt ryhmässä, hän käy itsekin yhdeksänkymmentä prosenttia todennäköisemmin. Ja uskon, että hänen täytyy olla mukana jossain ohjelmassa. Hänen tapauksessaan pelkkä psykiatria ei riitä.

Sanoin vieroksuvani Al-Anonia. ”Niin, ja Quintana vieroksuu AA:ta”, terapeutti vastasi. ”Ja kohta sanot, että Quintanahan tässä on se alkoholisti, et sinä. Ja minä sanon, että sinä olet alkoholistin äiti eikä Quintana sitoudu ohjelmaan, jos ajattelee, että sinä suhtaudut siihen epäillen. Voisin jopa sanoa, että totta kai vieroksut Al-Anonia, sinähän vieroksut ryhmiä ylipäänsä, et luota niihin, et tiedä, mitä ne ajavat takaa. Tuleeko tästä ollenkaan mieleen oma äitisi?”

Vastasin, että se tuntui aika kaukaa haetulta, mutta lupasin miettiä asiaa. ”Annan sinulle kotitehtävän”, terapeutti sanoi. ”Kun aikoinaan aloitin, suosin perinteistä freudilaista analyysia eli pelkästään kuuntelin, mutta olin tyytymätön tuloksiin ja aloin omaksua joitain tekniikoita behavioristeilta. Behavioristit käyttävät kotitehtäviä oikotienä. Tässä on sinun kotitehtäväsi. Näytä tyttärellesi muistiinpano, jonka näytit minulle. Älä kerro siitä vaan näytä se, sillä se on melkoinen dokumentti. Kerro hänelle, että näytit sen minulle. Ja jos hän kysyy, mitä minä sanoin, kerro minun kysyneen, mahtaisiko sinun äitisi epäluulo ihmisiä kohtaan heijastua sinun epäluuloosi Al-Anonia kohtaan. Kokeile ja katso, mitä hän vastaa. Saatat sysätä liikkeelle jotain yllättävää.”

Lupasin kokeilla. ”Minusta tuntuu, että kuulen sinun äänessäsi täsmälleen samaa kuin mitä sinä kuulet tyttäresi äänessä, kun kyselet häneltä AA:sta.”

Sitten sanoin, että halusin näyttää terapeutille jotain muutakin: runon, jonka Quintana oli kirjoittanut rannalla noin kuusivuotiaana. Näytin sen hänelle. Hän oli todella vaikuttunut siitä, miten Quintana ilmaisi itseään, aivan kuin olisi ”syntynyt kirjoittamaan”.

Kerroin hätkähtäneeni runosta huokuvaa yksinäisyyttä, joka ei koskaan näkynyt Quintanasta ulospäin. Hän oli peiteltyt tunteitaan jo silloin. ”Hänellä on varmasti ollut jokin aivan erityinen syy tehdä niin.” Sanoin, että tarkoitat adoptiota, mutta on muitakin seikkoja, jotka Quintana on voinut kokea traumaattisina, etenkin Juan Carlosin kuolema, josta hän ei koskaan puhunut mutta jonka jälkeen hän näki unia, joissa kuolema tuli noutamaan häntä, ”mutta minä pitelen kiinni aidasta”. Kerroin terapeutille Juan Carlosin kuoleman jälkeisestä syksystä, jolloin tulimme New Yorkiin Quintanan ja Rosien kanssa ja Rosie meni kotiinsa ja Quintana sai välitystoimistosta päivähoitajan. Ja myöhemmin Quintana mainitsi, että rouva Se ja se oli ollut ilkeä, ja minä kysyin, mikset kertonut minulle silloin, ja hän sanoi: ”Minä luulin, että oli sinun hommasi tehdä töitä herra Premingerille ja minun hommani olla rouva Se ja sen hoidettavana.”

”Eli jollain tapaa hän ei pitänyt itseään lapsena”, terapeutti sanoi. ”Hän ajatteli, että hänellä oli oikeita aikuisen velvollisuuksia.” Sanoin, että niin kai sitten ja kai se oli luonnollista, tai ainakin niin luonnollista kuin luonnollinen voi olla siinä jokseenkin erikoisessa tilanteessa: me teimme kumpikin töitä kotona, Quintana oli ainoa lapsi, ei ollut sellaista asetelmaa, jossa aikuiset olisivat olleet yhdellä puolella ja lapset toisella, me pidimme kaikki yhtä.

Sanoin, että Quintana osallistui ensimmäiseen työtapaamiseensa William Morris Agencyn toimistolla kolmivuotiaana. Kerroin terapeutille, mitä tapaamisen päätteeksi tapahtui. ”Quintana oli huolissaan rahasta”, terapeutti sanoi. ”Hän oli huolissaan asiasta, johon ei itse pystynyt vaikuttamaan, joka kuului aikuisten maailmaan.”

Kysyin, tarkoittiko terapeutti, että Quintana oli ollut liian tiiviisti tekemisissä arkisten ongelmien kanssa. Sanoin, että juuri tämä oli miellyttänyt meitä perhe-elämässämme: me kolme vedimme yhtä köyttä. ”Rohkenen veikata, että Quintana kuormittui noissa olosuhteissa liikaa”, terapeutti sanoi. ”Hän oli lapsi ja te olitte aikuisia, mutta omassa mielessään hän alkoi selvästikin kantaa vastuuta teistä.”

19. tammikuuta 2000

Kerroin suorittaneeni minulle annetun kotitehtävän. Quintanan tultua meille päivälliselle maanantai-iltana – hankalan viikonlopun jälkeen, mutta siihen lupasin palata myöhemmin – mainitsin hänelle keittiössä, että olin näyttänyt tohtori MacKinnonille muistiinpanoja, joita olin tehnyt äidistäni, ja että terapeutti oli esittänyt minulle kysymyksen, josta nyt halusin jutella hänen kanssaan. Sitten näytin hänelle muistiinpanot ja kerroin terapeutin kysyneen, tuntuiko minusta kenties siltä, että äitini epäluulo ryhmiä ja toisten ihmisten tarkoituspieriä kohtaan voisi liittyä jotenkin omaan vastahakoiseen suhtautumiseeni Al-Anoniin, joka oli tullut puheeksi aiemmin. Kerroin, että siinä vaiheessa sinä (John) tulit keittiöön ja keskustelu eksyi hiukan aiheesta, mutta sitten Quintana sanoi: ”Hetkinen, haluan palata siihen, mitä äiti äsken sanoi.” Yllättävää kyllä, kun Quintana muotoili kysymykseni uudelleen, hän olikin tulkinut sen näin: ”Tarkoitatko, liityykö sinun vastahakoinen suhtautumisesi Al-Anoniin jotenkin siihen, että minä suhtaudun vastahakoisesti AA:han?”

”Erinomaista”, terapeutti sanoi. ”Kaikki saavat tästä täydet pisteet. Mitä vastasit?”

Kerroin sanoneeni, että juuri sitä olin kaiketi tarkoittanut. Quintana vastasi kysymykseen: hän sanoi, että varmaankin asia oli niin. Hän sanoi vieroksuneensa viime aikoina AA:ta ja arveli, että hänelle oli jäänyt huono maku Mollysta, hänen kummistaan, mutta hän tajusi kaivanneensa kokouksia ja aikoi itse asiassa mennä kokoukseen seuraavana iltana.

”Kannattaa siis vaihtaa kummia”, terapeutti sanoi.

Kerroin, että sinä olit sanonut juuri niin ja että olimme jutelleet ”kummeista” Quintanan kanssa hetkisen. Sitten Quintana palautti keskustelun jälleen alkuperäiseen kysymykseeni. Mitä oikeastaan halusin kysyä, hän tiedusteli.

Vastasin, että kai halusin kysyä, olisiko hänelle kenties apua siitä, jos minä menisin Al-Anoniin.

Kyllä, hän vastasi, voisi siitä olla. Minä sanoin, että siinä tapauksessa menisin, ja itse asiassa sinä ja minä aiomme mennä kokoukseen tulevana viikonloppuna.

Tämä on hyvin myönteistä, terapeutti sanoi. Oikein hyvä.
”Mennäänpä sitten eteenpäin. Mainitsit, että aviomiehesi liittyi mukaan keskusteluun. Siitä pääsemme aiheeseen, josta tohtori Kass keskusteli kanssani.” Tohtori Kassin mukaan – ”ja muistutan, että tämä on minun versioni siitä, mitä tohtori Kass tulkitsee Quintanan kertovan hänelle, joten viesti on saattanut vääristyä matkan varrella monessa kohtaa” – ”Quintanasta tuntuu vahvasti siltä, että ollessaan tekemisissä sinun ja aviomiehesi kanssa hän on tekemisissä yhden ainoan ihmisen kanssa, ettei kumpikaan teistä, etkä varsinkaan sinä, ota itsenäisesti kantaa ja että puolustatte toisianne häntä vastaan.”

Sanoin kuvitelleeni, että juuri niin vanhempien kuului esiintyä lastensa silmissä. Sanoin myös, että – kuten olin joskus maininnut muissa yhteyksissä – minusta oli päinvastoin tuntunut usein vuosien varrella siltä, että jouduin jollain tavoin teidän kahden väliin ja että tehtäväni oli sovittaa kumpaankin suuntaan ja estää teitä ottamasta yhteen.

Terapeutti sanoi muistavansa, että olin sanonut niin, ja kertoi maininneensa siitä myös tohtori Kassille, joka oli yllättynyt siitä.

Sen ainakin voin sanoa, minä vastasin, että muistaakseni vain kerran olen suuttunut sinulle Quintanan nähden, ja silloin Quintana hätääntyi niin kovasti, etten ole tehnyt samaa virhettä toistamiseen. Tämä oli se kuuluisa munakokkelivälikohtaus, jonka jälkeen suihkussa Quintana huusi vihaavansa isäänsä ja minä yritin hillitä häntä, pesin hänen hiuksiaan ja sanoin, ettemme enää asuisi isän kanssa, että lähtisimme Sacramentoon jo samana aamuna ja sitten miettin, mitä sen jälkeen tekisimme. Siinä vaiheessa Quintana alkoi nyhkyttää ”et voi, et voi, mitä isi sitten sanoo, mitä isi tekee, ole kiltti, en lähde mukaasi, et voi lähteä jne.”.

Käsitit tilanteen väärin, terapeutti sanoi. Ei Quintana halunnut *menettää* Johnia, hän halusi vain ilmaista turvallisesti suuttumustaan.

Kysymys: Enkö siis sallinut sitä? Veinkö tilanteen vaaravyöhykkeelle? Onko tämä osasy siihen, että Quintanan on vaikea ilmaista suuttumusta?

Terapeutti sanoi, että Quintana näyttää kokevan, ettei pysty keskustelemaan kanssamme erikseen, että toinen on aina paikalla. Vastasin, että sillä tavoin me kaksi elämme, olemme aina yhdessä. ”Minusta sinun kannattaisi viettää Quintanan kanssa kahdenkeskistä aikaa”, terapeutti sanoi. ”Menkää vaikka pienelle matkalle.” Kerroin, että sinä olit käynyt sellaisella matkalla Quintanan kanssa vuosia sitten. Menitte Monument Valleyyn, ja olit pitänyt kokemusta niin antoisana, että olit siitä asti patistellut minua tekemään samoin, mutta aikatauluja oli niin vaikea sovittaa yhteen, ettei se ollut onnistunut. ”Teidän täytyy laatia suunnitelma Quintanan aikataulun ehdoilla”, terapeutti sanoi. ”Tehkää se, ja sillä hyvä.”

Sanoin, että voisimme kenties mennä kahdestaan Lorin³ häihin. Olimme aikoneet mennä kolmisiin, mutta häät olisivat melko pian ja siinä olisi luonteva tilaisuus Quintanalle ja minulle tehdä jotain kahdestaan. ”Hienoa, pidentäkää matkaa parilla päivällä, anna hänen kyyditä sinut vaikka Big Suriin tai minne ikinä teitä huvittaa. Kävelette rannalla ja huomaatte, että juttua syntyy kuin itsestään eikä se tunnu hänestä väkinäiseltä. Veikkaanpa, että saat paljon irti tästä pikku matkasta, jolle et alun perin edes halunnut lähteä.” Sanoin, että sinua saattaisi mietityttää, herättäisikö poissaolosi ihmetystä sukulaisten keskuudessa. ”Sinulla ja aviomiehelläsi ja Quintanalla on nyt suurempiakin ongelmia kuin se, mitä sukulaisesi saattaisivat ajatella – eivätkä todennäköisesti edes ajattelisi.”

Kerroin, että viime viikonloppu oli ollut rankka niin sinulle, minulle kuin Quintanalle. Selostin, mitä Nickin⁴ kanssa oli tapahtunut, aina siitä sähköpostista torstain ja lauantain puheluihin ja jonkinlaiseen sopuun maanantain päivällisaikaan mennessä.

”Kaikkein rankinta se oli miehellesi”, terapeutti sanoi. ”Hän oli uskotellut itselleen, että voisi luottaa veljeensä, hän huomasi erehtyneensä, hän oli tehnyt virheen ja tunsii siitä hirvittävää syyllisyyttä.”

Ja suuttumusta, minä lisäsin.

”Suuttumus kumpusi syyllisyydentunteesta. Se on hyvä muistaa. Vanhemmat, joiden lapsilla on tunne-elämän ongelmia, kokevat

3 Didionin veljentytär.

4 Dominick (”Nick”) Dunne oli Johnin isovelji. Veljesten välit olivat vuosien ajan kireät ja toisinaan suorastaan vihamieliset.

usein syyllisyyttä ja toivottomuutta – mitä he tekivät väärin, mitä he olisivat voineet tehdä toisin, mihin kaikki kaatui – ja toisinaan he ilmaisevat sen suuttumalla. Kun ihminen suuttuu, saa raivokohtauksen, hän yleensä tuntee syyllisyyttä, on vihainen itselleen, olisihan hänen pitänyt tietää ja niin edespäin.”

Niin tietysti, minä sanoin. Yhtä kaikki, siinä vaiheessa, kun söimme maanantai-iltana päivällistä, asia oli jotakuinkin sovittu. Jokainen oli sanonut sanottavansa, mitä me kolme emme läheskään aina tee.

”Alat olla paljon avoimempi kuin ennen. Ja kun sinä olet avoimempi, myös ympärilläsi olevat ihmiset ovat avoimempia. Sinä ja minä puhumme, sinä ja miehesi puhutte, sinä ja tyttäresi puhutte – hyvin usein näissä tilanteissa koko perhe tulee hoidetuksi siinä sivussa.”

Sanoin, että koko tämä kokemus – heinäkuusta alkaen – oli ollut suuri oppimiskokemus meille molemmille. ”Selvähän se”, hän sanoi, ”ja oppiminen tekee kipeää, oppiminen voi olla hyvin tuskallista, siinä joutuu avaamaan asioita, jotka mieluiten unohtaisi. Jos tämä kaikki käy liian tuskalliseksi aviomiehellesi, joko tohtori Kass tai minä voimme suositella henkilöä, jonka kanssa hän voi jutella samaan tapaan kuin me kaksi juttelemme täällä.”

Kerroin, että muuan ystävä oli maininnut samasta asiasta sunnuntaina päivällisellä ja sinä olit sanonut kuten aina: ”Minä olen katolilainen, meillä on synnintunnustus.” Ja ystävä vastasi siihen: ”Milloin olet viimeksi käynyt tunnustamassa syntisi?” Tämä näytti huvittavan terapeuttia tavattomasti. Hän nauroi ja sanoi, että voisi jopa suositella erästä psykiatria, joka oli myös katolinen pappi, jesuiitta, ja jonka hän oli itse kouluttanut. Tällä miehellä oli oma seurakunta Manhattanilla ja toimisto Fifth Avenuella, ja tänä vuonna

hänestä tulisi vieläpä Lotos Clubin puheenjohtaja, joten hän täytti kaikki kriteerit (nauru jatkui), sana vain mieheltäsi, niin asia järjestyy. ”Kerran erikoistumisjaksollaan hänen piti antaa näyte keskustelusta masennuspotilaan kanssa ja hän suoriutui tehtävästä viidessä minuutissa. Hän suhtautui siihen kuin rippiin, ja se toimi. Voit kuvitella, millaista kateutta se herätti muussa porukassa. Aivan kuin hänellä olisi ollut käytössään taikakonsteja, joita muut eivät hallinneet.”

Sanoin, että joskus minusta tuntuu, että sinut ja minut tekee onnelliseksi jo pelkkä juttutuokio tai päivällinen Quintanan kanssa silloin, kun hän on hyvällä tuulella. ”Siitäkin tohtori Kass mainitsi”, terapeutti sanoi. ”Quintana kuulemma kokee, että painostatte häntä yhteisvoimin tulemaan vierailulle, syömään päivällistä, viettämään aikaa kanssanne.”

Kerroin, että tohtori Kass oli maininnut siitä meille, ja sen jälkeen olimme varoneet painostamasta Quintanaa tulemaan päivälliselle. Jopa niin, että kun neljä hänen serkkuaan oli tulossa meille lauantai-iltana syömään, arastelin pyytää häntä mukaan. Emmekä lopulta pyytäneetkään. Hänen serkkunsa teki sen. ”Hän kokee painetta edelleen”, terapeutti sanoi.

”On kai itsestään selvää, että haluamme tavata häntä”, minä sanoin. ”Olemme hänestä huolissamme. Voimme tietää hänen olevan turvassa vain, jos pidämme yhteyttä.”

Teidän täytyy päästää irti, terapeutti sanoi. Älä huoli. Kyllä se vielä onnistuu.

2. helmikuuta 2000

Juttelimme aluksi Caneel Bayn ja Saint Barthin hyvistä puolista. Sitten kerron, että kävimme Al-Anonin kokouksessa, vanhempien ryhmässä, eikä kokemus ollut hyvä. Selitin syyn: painopiste omassa itsessä, ”menestystarinat”. Sanoin, että yksi ainoa asia oli kolahtanut meihin, ja senkin kuulimme vain sattumalta pois lähtiessämme. Sen naisen sanat: ”En saa tehtyä töitä, ajatus ei kulje, en tiedä yhtään, käyttääkö hän vai ei.”

”Juuri tuon toivoinkin teidän kuulevan”, tohtori MacKinnon sanoi.
”Juuri siinä on homman idea. Teidän täytyy miettiä tarkkaan, mistä haluatte jutella, mitä ryhmältä toivotte.”

Sanoin, että tämän ryhmän kokoonpano näytti tekevän aidon keskustelun mahdolliseksi. ”Etsikää sitten toinen ryhmä”, hän sanoi.

Sanoin, että monin tavoin arvokkaampaa oli ollut törmätä Julieen. Selitin hänen ongelmansa ja kerroin, että hän näytti tehneen ratkaisevan päätöksen ja katkaisseen vahingollisen kierteen. Eikä päätös ollut syntynyt Hazeldenissa eikä muissa vieroituslaitoksissa, ei myöskään AA:ssa. Nähtävästi hän oli tehnyt päätöksen aivan omin päin – tajunnut luisuvansa väärään suuntaan ja oivaltanut, että saadakseen elämänsä takaisin hänen täytyisi tarttua siihen kaksin käsin. Sanoin, että Quintanan täytyisi tehdä sama päätös selviytyäkseen eteenpäin, mutten tiennyt, miten sellaisen päätöksen pystyisi tekemään.

”Se vaatii sisäistä vahvuutta”, terapeutti sanoi. ”Jotkut ihmiset löytävät tarpeeksi voimaa sisältään kiskoakseen itsensä kuiville.”